

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА

з історії зарубіжної літератури

на тему: «**Бунтівна людина перед лицем абсурду в творчості Альбера Камю**»

Студентки III курсу групи СОа 18-21
напряму підготовки 014 Середня освіта
спеціальності 014.021 Англійська мова і література
освітньої програми іноземні мови та літератури, методика навчання іноземних мов і
зарубіжної літератури (англійська мова і
друга західноєвропейська мова)

Николук Анастасії Олександрівни

Керівник _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС _____

Члени комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

м. Київ – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ ЯК ФІЛОСОФСЬКИЙ НАПРЯМ.....	5
1.1. Екзистенціалізм у контексті літературного світу ХХ століття.....	5
1.2. Альбер Камю як один з лідерів французького екзистенціалізму. Втілення рис екзистенціалізму в його творчості.....	7
1.3. Суть ідеї «бунтівної людини» в філософії Альбера Камю.....	10
Висновки до I розділу.....	12
РОЗДІЛ II. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ БУНТУ В ПРОЗІ АЛЬБЕРА КАМЮ.....	14
2.1. Реалізація концепції боротьби з абсурдом в есе «Міф Сізіфа».....	14
2.2. Втілення ідеї бунту в романі «Чума».....	16
Висновки до II розділу.....	19
ВИСНОВКИ.....	20
RESUME.....	23
ЛІТЕРАТУРА.....	25

ВСТУП

Актуальність даної теми. Бурхливий розвиток літератури, поява видатних особистостей, нових течій і напрямів визначають літературний простір Франції ХХ століття. Дослідження відзначають, що екзистенціалізм, провідна філософська течія в Західній Європі, мав значний вплив на французьку літературу починаючи з 1930-1940-х років. У сучасному глобалізованому суспільстві питання абсурдності людського існування стає все більш актуальним. Це пов'язано з тим, що цінності людського життя, свободи та почуття поступово перестають мати значення в ХХІ столітті.

Як ідеолог, теоретик і автор найбільш яскравих найяскравіших творів, що спонукають до роздумів, Альбер Камю відіграв ключову роль у розвитку французького літературного екзистенціалізму. Сучасний стан досліджень багатогранного доробку Камю дає можливість заглибитися зануритися в його екзистенціальну філософію та дослідити проблеми, пов'язані з природою бунту особистості та несприйняттям устрою світу, в якому вона живе, які є актуальними для суспільства сучасного часу. Крім того, це покращує розуміння ролі Камю як одного з творців французького літературного екзистенціалізму.

Стан наукової розробки теми. Представники українських філософських шкіл зробили значний внесок у дослідження абсурду. У філософських працях І.Бичка, М.Поповича, В.Табачковського, Н.Хамітова, Б.Парахонського та Т.Тульчинського розглядаються різні аспекти постановки проблеми абсурду. Також варто згадати такі роботи, як: «Екзистенціалізм як «філософія людини» ХХ сторіччя» В. Стеценко (Стеценко, 2010), «Філософське осмислення людини у спадщині Альбера Камю» К. Река (Река, 2013), «Позачасовий підтекст роману Альбера Камю «Чума» П. Галунки (Галунка, 2020).

Об'єктом дослідження є творчість А. Камю.

Предметом дослідження є бунт особистості проти абсурду у творчості А. Камю та його відображення у різних творах.

Мета дослідження є здійснення цілісного і комплексного аналізу творчої спадщини А. Камю, на основі якого розкрити концепцію бунтівної людини проти абсурду.

Мета буде досягнута за допомогою здійснення таких **завдань**:

- Сформулювати основні характеристики та складові виникнення екзистенціалізму, як філософського напрямку
- Розкрити зміст понять «абсурд» та «бунт», як ключових понять екзистенціалізму;
- Проаналізувати основні ідеї екзистенціалізму в творчості Альбера Камю;
- Розглянути концепцію боротьби з абсурдом в есе «Міф Сізіфа» та романі «Чума».

Теоретико-методологічною основою дослідження є критичний аналіз філософських ідей текстів Альбера Камю, проведення аналогій, узагальнення, індукції, дедукції.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, рецензії та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ І.

ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ ЯК ФІЛОСОФСЬКИЙ НАПРЯМ

1.1. Екзистенціалізм у контексті літературного світу ХХ століття

Протягом історії людство стикалося з численними жахливими уроками, але лише в ХХ столітті людство по-справжньому усвідомило марність життя. У той час світ пережив багато жахливих подій, особливо ті, що пов'язані з війною, яка призвела до величезних втрат як серед військових, так і серед мирного населення. Основою філософії екзистенціалізму було відображення «духу» періоду глибоких потрясінь, які спіткали західноєвропейську цивілізацію. У центрі уваги цієї філософії були кризові ситуації в житті людини та людства. Вони намагалися проаналізувати людину в контексті складних історичних випробувань. Через суворі обставини війни велика кількість людей вважали, що незважаючи на те, що ця боротьба є безперспективною, миритися з жорстокістю, грубим насильством просто неприпустимо.

У міжвоєнні роки відбувається крах існуючих світоглядів та ідеалів. Людина не тільки відчуває себе неважливою, але й починає відчувати себе відірваною світу. Порушуються морально-етичні принципи, втрачається довіра до Бога. Таким чином, з'являється нова філософська течія – екзистенціалізм (фр. *existentialisme* від лат. *existentia* існування). Це ірраціональний напрям у літературі та філософії, який досліджує існування людини як унікальної істоти, що переживає боротьбу та страждання, і має можливість обирати свою долю. Це одна з найбільш особистісно орієнтованих філософських шкіл ХХ століття та претендує на те, що єдиним справжнім відображенням людської природи.

В епоху екзистенціалізму для авторів стало характерним не використання загальноприйнятих філософських трактатів, а написання драматичних творів, романів, мемуарів та есе. Такий новий формат був зумовлений унікальністю моменту – коли важливими стали індивідуальні думки, а не лише загальні проблеми людства, і коли філософи отримали новий формат для вираження своїх

думок. Тож, актуальні філософські концепції висловлюються вигаданими героями художніх творів, і саме це робить цей напрямок популярним у суспільстві.

Екзистенціалізм, як філософська течія, досліджує, як взаємодіють і пов'язані один з одним буття людини і сутність існування у світі. Екзистенціалісти вважають, що основними поняттями є свобода, особистість і ідентичність, а світ сприймається як хаос і абсурд.

«Розглядаючи головні принципи екзистенціалізму, можна зробити висновки, що саму людину екзистенціалісти розглядають не ззовні, а зсередини, тобто приділяють увагу її духовному світові. На противагу класичним філософам, які пояснювали людське існування за допомогою законів природи, об'єктивного світу, екзистенціалісти підкреслюють, що не може людина формуватися лише на основі тілесних чи психологічних процесів» (Ніколаєва, 2020, с. 124). Екзистенціалісти акцентують увагу на людині, її існуванні та місці у Всесвіті, розглядаючи її як центральний об'єкт і захищаючи її свободу. Людина розглядається як ізольована від політичних, релігійних та соціальних систем, у своєму духовному світі зсередини.

Альбер Камю та Жан-Поль Сартр є одними з найвідоміших і найяскравіших прихильників екзистенціалізму як філософського напрямку. Саме вони популяризували цей напрям. Крім того, Карл Ясперс і Мартін Гайдеггер є досить відомими представниками. Два великі філософи, Сьорен К'єркегор і Фрідріх Ніцше, стоять біля витоків цієї тенденції зосередитися на суб'єктивному досвіді людини, а не на об'єктивних істинах науки, і дозволити людині самій визначати природу свого власного буття. Саме К'єркегор стверджує, що смерть є кінцем людського існування, а також створює поняття свободи та відповідальності за вибір у своїй філософії, які стали основою екзистенціалізму. Після цього Ніцше стверджує, що «Бог мертвий», підтверджуючи відхід релігії від усього розуміння людського існування (Фрідріх Ніцше, 2020, с.111). Ніцше одним з перших відчув наближення моральної кризи. Разом з вищими моральним

ідеалами зникають усі попередні цінності та уявлення людини, а тому зникає сенс життя, пов'язаний із вірою у Бога.

Відповідно до концепції екзистенціалізму, людину оточує світу, в якому немає сенсу, крім того, що людина створює сама. Ідея екзистенціалізму полягає в тому, щоб знайти нові сенси для людей і допомогти їм вижити в абсурдному світі з повною свободою. Свобода є однією з найважливіших тем цієї течії, адже саме в цей момент людина, розуміючи, що після смерті не очікує нічого, отримує повну свободу. «Коли людство було шоковане наслідками двох світових воєн, багато людей пояснювали ці жахіття, що потрясли весь світ, через призму долі, екзистенціалісти виступили проти фаталізму. Тому велике значення для зраненого повоєнного суспільства має концепція свободи філософа та інших екзистенціалістів» (Смілик, 2016, с. 31). Більше того, людина сама несе відповідальність за наслідки своїх дій, оскільки немає можливості перекласти цю відповідальність на когось іншого. Унаслідок цього людина переживає такі почуття, як страх, тривога та відчай, оскільки її життя фактично залежить лише від неї. Ці почуття можуть призвести до думок про самогубство, але переживши це все, людина отримує ту саму свободу, яку вона так прагнула.

Підсумовуючи, криза суспільства та війна призвела до трагічних подій, спонукаючи до переосмислення старих здобутків і пошуку нових. Екзистенціалізм, як філософська течія, знайшов новий сенс людського існування. Основні ідеї екзистенціалістської філософії – абсурдність людського існування та цінність свободи людини. Саме такі значущі події, як війна, є каталізатором для прояву особистості.

1.2. Альбер Камю як один з лідерів французького екзистенціалізму.

Втілення в творчості Альбера Камю рис екзистенціалізму

Альбер Камю – всесвітньо відомий французький письменник-філософ, теоретик літератури, суспільний діяч, лауреат Нобелівської премії (1957 року) за важливий вклад у літературу, що розкриває значення людської совісті. Його творчість розкриває абсурдність людського існування, єдиним виходом з якого є

бунт. Його філософські ідеї в літературних творах мали значний вплив. А. Камю писав як письменник, так і філософ. Ці дві сторони його таланту неможливо розділити. В обох своїх виявах він мав значний вплив на розвиток культури як Європи, так і всього світу. Усі твори Альбера Камю були філософськими за змістом і високохудожніми за формою, тому його ім'я залишилося в історії як літератури, так і філософії.

І все ж, Камю завжди протидіяв будь-якій школі, створюючи власний «сене», тому його неможливо віднести до певної філософської традиції. Під час написання «Міфу про Сізіфа» Камю критично спростував філософської вислови своїх сучасників, а саме Гуссерля, Ясперса, К'єркегора, і Хайдеггера. Його філософія виважена та логічна, тому її можна умовно розділити на «філософію абсурду» та «філософію бунту». Крім того, ця структура є досить ефективною, оскільки вона пояснює життєвий шлях Камю та два основні принципи, які складають індивідуальний життєвий шлях філософа. Своїми основними творами він реагував на війну та її наслідки. Камю пережив період окупації, фашизму та тоталітаризму, що не могло не залишити свій відбиток на темах, які піднімав Камю.

У двадцятому столітті, коли багато людей помирають, було очевидно, що людське існування кінцеве. Безсумнівно, що на цьому етапі основною проблемою є питання про сенс людського існування: чи варте життя того, щоб його прожити? Філософ, досліджуючи проблему становлення особистості та вплив усіх аспектів людського буття, підходить до проблеми абсурдності людського існування. У перекладі слово «абсурд» означало «недоречний, безглуздий». Неможливість знайти основні принципи світобудови є причиною зародження відчуття абсурду. Головна роль, на думку Камю, належить людині, яка стикається з ірраціональністю світу. «Людина – єдине створіння, яке відмовляється бути тим, ким воно є» (Камю, 1997, с. 188). Незважаючи на те, що пошук сенсу існування людини у світі може здатися безнадійним, філософ вважає, що сенс вкладений у людину, яка самостійно відповідає за свої дії. «Я

продовжую вважати, що на цьому світі немає вищого сенсу. Але я знаю, що дещо в ньому все ж має певний сенс, і це – людина, тому що вона – єдина істота, яка шукає цей сенс. Наш світ, принаймні, має правду людини, і наше завдання – зміцнити переконання людини – жити всупереч долі» (Камю, 1977, с. 177).

Відчуття абсурду виникає в нас несподівано і розвивається в нашому повсякденному житті, коли ми виконуємо звичайні справи та сподіваємося, що життя от-от налагодиться. Навіть коли люди насправді не відчувають свободи, вони все одно поведуться так, ніби вони є вільними. Прокинувшись і поснідавши, ми відразу вирушаємо на роботу, де заробляємо гроші, які потім витрачаємо. І поки ми живемо в безперервному очікуванні, життя проходить повз нас. Плавний перебіг життя порушується, коли людина опиняється у кризовій, «межовій ситуації». Як тільки нас викидають з життя, все в цьому світі визначається без нашої участі, і немає місця тут те, що, як ми думали, було призначене для нас. Світ наповнений чужими думками і діями. Це і є «гранична ситуація», у процесі руйнування старих цінностей людина переглядає свої відносини з попереднім світом, і в ньому народжується нова якість. (Богута, 2022, с. 421) Ми починаємо сумніватися в сенсі нашого існування. Що саме ми чекаємо? Чи стане зрозумілим це значення, коли ми будемо займатися повсякденним життям? Чи буде у нас прозріння про важливість нашого життя після смерті? «Цей розлад між людиною і її життям, між актором і його лаштунками, власне, і є почуття абсурду» (Камю, 1942, с. 7).

Зустріч абсурду значно змінює загальну картину. Смерть, кінцевий пункт буття людини, спростовує її здатність діяти так, ніби все має сенс. Абсурд руйнує ілюзії, заявляючи, що «завтра» не існує. Саме це є моментом прозріння, яке повністю змінює пріоритети в нашому житті. Тому людська діяльність розгортається в моменті «тут і зараз». Філософ проводить паралель між двома явищами: повною абсурдністю існування та ненаситною людською жагою в пізнанні. Камю зазначає: «Абсурд не ґрунтується ні в людині, ні в світі, а в їх спільній присутності. Наразі він це єдиний зв'язок між ними» (Камю, 1942, с. 25). Під час повсякденного життя людина усвідомлює безглуздя свого існування,

ірраціональність світу, що оточує її, і відчуває абсурдність, який існує з самою людиною.

Також є цікавим те, що, на відміну від своїх колег-екзистенціалістів, Камю визначає абсурд як позитивне явище. «Бунт, – як зазначає А. Камю, – насправді глибоко позитивний, тому, що він відкриває в людині те, за що завжди варто боротися» (Камю, 1997, с. 194). Людський інтелект повинен прямо зіткнутися з абсурдом, визнати його та примиритися з парадоксами та невідповідностями світу. «Абсурд – це ясний розум, який усвідомлює свої межі» (Камю, 1942, с.40). Замість того, щоб покінчити з собою, герой абсурду вирішує продовжувати жити, бунтуючи проти трагічної долі. Прийняття абсурдного світогляду означає не передбачення того, що принесе майбутнє, а радше повне переживання сьогодення. Зрештою, Камю приходиться до висновку, що прийняття абсурду звільняє людину від її ілюзій, дозволяючи їй жити теперішнім моментом і знаходити щастя в цьому прийнятті. Тому абсурд і є причиною їхнього щастя.

1.3. Суть ідеї «бунтівної людини» в філософії Альбера Камю

Світ тотально не керуємо нічим: ні розумом, ні наукою. Усвідомивши абсурдність та ірраціональність світу, людина має ще два вибори: вчинити самогубство і тим самим погодитись із власними межами, або ж метафізично повстати проти власної долі.

Для Альбера Камю поняття бунту втілюється не тільки у творчості, але й у життєвих установах та світоглядних позиціях. Після втрати батька в Першій світовій війні та приєднання до Руху Опору в окупованій Франції, він писав статті у забороненій газеті та закликав французів здійснювати опір нацистському режимові. Тому філософ пропонує бунт для протистояння владі, яка несе насильство. Опір безглуздості світу це єдиний шлях подолання абсурду, який допомагає людині повернути гармонію буття, подолати його відчуженість і абсурдність. Абсурд набуває сенсу лише тоді, коли йому протистоять. Камю виводить думку про те, що оскільки Бога немає, ніхто, крім людини не може

надати життю сенсу, отже, не можна множити безглуздість, необхідно протистояти.

Війни та державний терор стають для неї звичним станом речей. Людина відчуває потребу в бунті, оскільки стає свідком вбивств, беззаконня і несправедливості. Однак поняття бунту в людині не пов'язане з повстанням як таким; це особистий процес для людини. Це одна з найважливіших змін у людині, яка відбувається в нашому реальному житті. Замість того, щоб тікати ми повинні визначити наші цінності. «Саме шляхом того, що людина не погоджується з даною ситуацією, і той момент, що визначає слово «ні», є визначальним для людської природи» (Матвієнко, 2015, с. 16). Бунт народжується в людині саме тоді, коли все, що вона цінує, став для неї абсолютно неприйнятним. Бунт є основою справжньої людини. Альбер Камю протиставляє відомий вислів Рене Декарта «Я мислю, отже, я існую» таким чином: «Я бунтую, отже, існую» (Камю, 1997, с. 197). У протилежному випадку абсурд затягує людину у безвихідь, знищує сенс її існування. Тож бунт це логічне продовження абсурду.

Камю визнавав, що абсурдність життя – це не кінець, а початок. Може не бути сенсу життя, але сенс можна створити в житті. Наш перший акт повстання, згідно з Камю, полягає в тому, щоб просто продовжувати жити, відмовитися від самогубства, оскільки самогубство було б лише шопенгауєрівською відмовою або запереченням життя. Це може здатися дуже маленьким кроком, але цього було достатньо для Камю, щоб розробити більш повну теорію екзистенціального бунту та повстання. «Метафізичне повстання – це відмова прийняти долю страждань і смерті, піднесення людини до ролі вищої істоти, яка претендує на право творити чи руйнувати» (Hayden, 2020, с. 8). Він досліджував сам і запропонував нам «прозоре запрошення жити й творити посеред пустелі» (Камю, 1942, с. 22).

За Камю, лише той, хто зрозуміє, що у цьому світі немає сенсу, здобуде свободу. Альбер Камю стверджував, що єдиний шлях до справжньої свободи – через повстання проти внутрішньої абсурдності життя. «Метафізичне повстання

– це відмова підкоритися несправедливим умовам життя або прийняти деградацію людського життя» (Samuel, 2023, с.9). Він вважав, що свобода і повстання нерозривно пов'язані між собою, причому свобода розглядалася не просто як соціально-політичний ідеал, а як фундаментальна потреба індивідуального самовираження, вкорінена в сутності людської природи. Бунт, в очах Камю, є моральним протестом проти неминучості долі та абсурдності існування.

Таким чином, Камю пов'язує бунт із універсальною людською природою, присутньою в кожній людині. Людина продовжує бунтувати, навіть знаючи, що це не принесе сенсу, буде «Сізіфовим трудом», але все одно робить її щасливою, бо наповнює сенсом саме існування, тобто сенс виявляється у бунті. Через бунт людина не здається перед смертю, і за допомогою якого знову здобуває сенс.

Висновки до I розділу

Отже, екзистенціалізм виник у середині ХХ століття і став найвпливовішим напрямком гуманістичної думки, що впливає з сутності екзистенціальної філософії. Це повністю змінило свідомість людей і змусило їх усвідомити себе як особистості, що призвело до болісного пошуку місця у світі та зумовило необхідність появи екзистенціальної філософії. Однак екзистенціалістів цікавить особисте мислення кожної окремої людини, аніж загальне мислення. Вони прагнуть позбутися кайданів кайданів повсякденного життя, намагаються скинути їх і зрозуміти в чому сенс справжнього існування та буття. Таким чином, мета екзистенціалізму полягає в тому, щоб зрозуміти значення сутності через існування. Кожна людина є унікальною особистістю, яка живе своїм власним життям, але для того, щоб пізнати істину життя, їй потрібно усвідомити своє існування, зрозуміти його суть. Екзистенціальна філософія вважає, що людина є унікальною духовною істотою, яка здатна самостійно вирішувати складні обставини та обирати свою долю.

Екзистенціалістичні твори ставлять на перше місце абсурд буття, страху, самотності та відчаю. Екзистенціалізм можна розділити на кілька основних категорій, включаючи дослідження внутрішньої сутності людини та визнання

межових ситуацій. Ці ситуації часто є ключовим переломним моментом у житті людини, під час якого вона приходить до глибокого розуміння власного існування та важливості життя для себе.

Людина не розглядає можливість бунту до моменту зустрічі з абсурдом. Її дії мотивуються вірою у свої цілі та майбутні досягнення. Вона постійно живе зберігаючи віру в те, що життя от-от покращиться. Навіть коли людина насправді не має свободи, вона все одно вважає себе вільною. Як тільки людина стикається з абсурдом, у неї докорінно змінюється свідомість. Здатність людини поводитися так, ніби все має сенс, спростовується неминучістю смерті, як кінцевого пункту існування. Важливо усвідомити, що немає ні завтра, ні майбутнього, тому потрібно жити і діяти сьогодні, в теперішньому. Людина починає втрачати терпіння та з'являється бажання протистояти абсурду життя.

РОЗДІЛ II.

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ БУНТІВНОЇ ЛЮДИНИ У ПРОЗІ АЛЬБЕРА КАМЮ

2.1. Реалізація концепції боротьби з абсурдом в есе «Міф Сізіфа»

Міф про Сізіфа починається зі слів: «Існує лише одна по-справжньому поважна філософська проблема – проблема самогубства. Вирішити, варте чи не варте життя того, щоб бути прожитим, – отже, відповісти на головне питання філософії» (Камю, 1942, с. 4). Для творчості Камю характерні теми людської долі, безглуздості і трагічності буття, ностальгія, відчуженість від хаосу світу. Ці повторювані мотиви є центральними в його творах. «Абсурд дестабілізує нас, оскільки він ухиляється від нашого розуміння та підриває наші спроби почуватися в безпеці та звикнути до передбачуваного життя в цьому світі» (Baltzer-Jaray, 2022, с.73). Однак Альбер Камю не схвалює самогубства як засобу порятунку від абсурду життя, стверджуючи, що ніщо у світі не варте того, щоб померти.

«Камю розглядає сенс як різновид хвороби, відволікання та свого роду втечу від реальності, іншими словами, як форму філософського самогубства» (Aboussaouira, 2021, с.20). У своєму есе Камю досліджує безглуздість людського буття та заперечує існування сенсу. Життя в абсурдному світі без віри та надії, без можливостей на майбутнє не лише важко, але й майже неможливо і єдиним виходом буде припинення життя.

Міф розповідає нам про фігуру з грецької міфології Сізіфа, мабуть, найбільш відомого своїм покаранням у підземному світі. Сізіф був жорстоко покараний богами за свої провини: він був змушений котити камінь на безжалісно–слизьку вершину, де він щоразу скочувався вниз, як тільки досягав вершини. Найбільше цікавість філософа викликає момент, коли Сізіф спускається з гори вслід за каменем. Камю стверджує, що це той самий трагічний момент, коли Сізіф усвідомлює та примиряється з безвихіддю. Проте «Сізіф перетворює свою безглузду роботу на осмислений акт повстання. Він висміює та

кидає виклик богам, знаходячи особистий сенс» (Joseph Zakhem, Mascio, 2023, с. 2).

«Міф про Сізіфа» був написаний у 1940-41 роках, коли Франція була розгромлена фашистськими військами і розділена на дві зони. Історія про Сізіфа, який нескінченно котить камінь на гору лише для того, щоб той знову покотився вниз, служить алюзією тяжкого становища країни після її поразки. «Мати розум означає мати ясне та просвітлене розуміння цього абсурдного та химерного світу, і це знання є нашою зброєю проти цього абсурдного та марного світу, і з цього виникає опір» (Xiaohong, Mingang, 2021, с. 160). Тому Камю припускає, що суть людського існування полягає в постійній боротьбі, подібній до «сізіфової праці».

Сізіф і є бунтівною людиною перед лицем абсурду. Він кидає виклик абсурду життя, не підкоряючись богам, зневажаючи смерть та прагнучи повноти людського життя. «Саме бунт додає життю ціну тому, що він відновлює людину, її велич і гідність» (Корліс, Вебер, Гамільтон-Патерсон, Секстон, 2020, с. 1). Герой розуміє своє покарання та трагічний плин свого життя, який минає у беззмістовних спробах досягти вершини гори. Тим не менш, Сізіф продовжує рухатися вперед. «Насамкінець цього тривалого зусилля, виміряного просторінню без неба і часом без глибини, мети досягнуто. Сізіф тоді бачить, як валун у змиг ока котиться до підніжжя гори, звідки знову його треба підіймати на вершину. Він опускається в долину. І кожної миті, спускаючись із вершини, він вищий за свою долю» (Камю, 1942, с. 92).

Сізіф тримає свою долю у власних руках, а тягар каменя – його власна турбота, адже він є господарем свого життя. «Прийнявши свою долю, він стає задоволеним тим, що має, і йому не потрібна причина його існування, наприклад Бог, і він живе в межах своїх кордонів» (Aboussaouira, 2021, с.24). За Камю, справжня свобода походить від визнання абсурдності життя, оскільки це усвідомлення викриває обмеження, що обмежують її волю. Коли людина починає розуміти у своєму повсякденному житті, що життя є кінцевим і що немає заданого сенсу, вона починає розуміти свободу. «Абсурд мене щодо цього переконує, що завтрашнього дня нема. Ось такий віднині мотив моєї внутрішньої

свободи» (Камю, 1942, с. 47). Розуміння абсурдності існування відкриває більшу свободу в існуванні.

Камю доходить думки, що «щастя й абсурд – діти однієї й тієї ж землі. Вони нерозлучні» (Камю, 1942, с.94). Камю розглядає щастя як нагороду, зароблену людиною в пошуках абсурду. Незважаючи на циклічність, буденність і безглуздість життя Сізіфа, воно пройняте внутрішньою гідністю героя, який попри всі труднощі та перешкоди зміг вистояти. Камю вірить, що справжній сенс полягає в людській мужності продовжувати беззмислову справу, незважаючи ні на які обставини. «Повстання вимагає від нас прийняти абсурд, жити з ним і знайти своє власне індивідуальне значення в абсурдному всесвіті» (Arsh, 2023, с.136). Прийняття абсурдності життя, подолання страху смерті, розвіяння всіх ілюзій та бунт проти самого існування – ось що потрібно абсурдній людині для щастя. Головний герой починає розуміти і приймати притаманну абсурдність світу, і в результаті знаходить справжнє щастя. «Але Сізіф учить вищої вірності, яка заперечує богів і котить під гору кам'яний валун. Він теж вважає, що все гаразд. Віднині цей всесвіт без господаря не здається йому ні безплідним, ні жалюгідним. Віднині кожен відламок цього каменю, кожний спалах руди цієї сповитої мороком гори вже самі собою творять світ. Самої боротьби, щоб зійти на шпиль, досить, аби сповнити вщерть людське серце. Треба уявляти Сізіфа щасливим» (Камю, 1942, с. 95).

2.2. Проблема вибору у романі «Чума», проблема смерті та самогубства

Один з найвідоміших романів Альбера Камю – «Чума». Це роман-притча з антифашистським, антитоталітаристським підтекстом. Назву книги можна вважати алегорією Другої світової війни та французького Опору. «А що таке, власне, чума? Теж життя, тільки й того» (Камю, 1991, с. 112).

За сюжетом, на місто в Алжирі обрушилась чума. Вулиці Орану всіяні трупами. «Чума приносить фізичні та психологічні страждання в життя людей і люди по-різному реагують на страждання» (Lateef, Hasson, 2022, с. 3). Хтось

упокорюється, хтось намагається бігти, а хтось бореться. Роман розповідає історію боротьби з епідемією, де автор охоплює більше, ніж бій мешканців міста зі смертельною хворобою. У романі «Чума» найважливішим для автора є поведінка людей у граничній (екстремальній) ситуації, коли життю людини загрожує смертельна небезпека, людина вирвана зі звичних, звичайних умов.

Головний герой роману, лікар Ріє, один із перших, хто справді дає відсіч жахливій хворобі, з першого дня спалаху епідемії в місті. Він розуміє, що чуму не можна перемогти, але й не можна прийняти. Лікар не заперечує факт існування Бога, але стверджує, що він не потребує його допомоги: «Так от оскільки світовий лад визначається смертю, можливо для Господа Бога взагалі краще, щоб у нього не вірили і щосили боролися проти смерті, не підводячи очей до небес, де він так уперто мовчить» (Камю, 1991, с. 47). Ріє робить усе можливе, заради порятунку людей, хоч і визнає, що всі його тортури «нескінченна поразка». «Абсурд є вираження крайньої напруги абсурдної людини, яка проголошує єдину істину – виклик. Саме абсурд доводить до свідомості людини, що сфера її життя і діяльності – це справжнє, а не минуле і не майбутнє, що стає підставою повної свободи людини: смерть і абсурд є тут принципами єдино обґрунтованої свободи» (Река, 2013, с. 10). Тому доктор Ріє (який зрештою виявився оповідачем) наполягає на тому, що це «не причина припиняти боротьбу» та вважає своїм моральним обов'язком продовжувати протистояти чумі, щоб «не бути одним із тих, хто мовчить, щоб свідчити на користь цих жертв чуми, щоб залишити принаймні пам'ять про несправедливість і насильство, яке було з ними заподіяно, і щоб розповісти просто те, що можна дізнатися серед лих, що в людях є більше речей, якими можна захоплюватися, ніж зневажати».

Подібний вибір, за Камю, – оптимальна форма протистояння абсурду. «Ріє, як і міфологічний Сізіф Камю, пізнавши абсурдність світу, продовжує вічне протистояння. Зрозумівши той факт, що загрози нескінченні, людина приймає безконечну боротьбу, приймає людський стан і живе повноцінним життям». (Duncan, 2020)

Один із найсимволічніших моментів у книзі відбувається, коли екзистенційний персонаж вирішує віддати перевагу надання життю сенсу, аніж особистому щастю. Свобода вибору в подібних ситуаціях – вираз гідності та честі людини. Протест відбувається не з метою досягнення успіху, а швидше через те, що чума чума позбавляла людей гідності та життя. Автор показує, що людина може звільнитися від абсурдної дійсності лише тоді, коли зрозуміє її.

Камю доходить висновку, що «бунт надає життю його цінності». «Життя це боротьба зі смертю, навіть якщо від самого початку людина приречена на поразку. Для персонажів Камю потрібне тільки те, що є зараз» (Богута, О. П. 2022, с. 421). У своєму творі автор демонструє, що визнання наявності вселенського зла, яке неможливо перемогти, не виправдовує бездіяльність людини. Камю зображує схильність людської душі бунтувати проти байдужості до чужого страждання. Прикладом цього є персонаж Рамбер. Він журналіст, який не має міцних зв'язків із містом, у якому він перебуває, до того ж його кохана жінка знаходиться за кордоном. Однак, Рамбер вирішує залишитися та допомогти в боротьбі з епідемією. Щодня, спостерігаючи за боротьбою з епідемією, відчуває, що якась сила затягує його в загальний опір проти хвороби. Тому журналіст залишається в місті та разом із медичними працівниками продовжує протистояння. Вірність власних емоцій для Рамбера є найціннішими якостями людської душі є вірність і стійкість до власних емоцій: «Тепер знаю, людина здатна на великі подвиги. Але якщо при цьому вона не здатна на великі почуття, її для мене не існує» (Камю, 1991, с. 61). Тож «Чума» розповідає не про безнадію, а про тих людей, хто не здається і протидіє «злу», розуміючи абсурдність буття» (Мельникова, 2022, с 3).

Нарешті, ми бачимо, що боротьба людей проти страждання та лиха стала плідною, коли знову відкрилася двері Орану. Однак роман закінчується попередженням: «Бацила чуми ніколи не вмирає, ніколи не щезає, десятиліттями вона може дрімати десь у закутку меблів або в стосі білизни, вона терпляче вичікує своєї години в спальні, в підвалі, у валізі, в носовичках та в паперах, і, можливо, настане день, коли на лихо і в науку людям чума розбудить пацюків і

пошле їх конати на вулиці щасливого міста» (Камю, 1991, с. 113). Отже, твір показує, що абсурд є невід'ємною умовою існування і в житті завжди буде страждання, але важливо знайти в ньому сенс та як його захищати.

Висновки до II розділу

Усвідомлення абсурду і бунт проти долі – дві дуже важливі теми у творчості Камю. Його твори розкривають глибинний трагізм людського існування, де герої перебувають на межі життя і смерті, що допомагає їм краще зрозуміти себе. Було виявлено, що філософія у Альбера Камю зосереджується на людині та її екзистенції, відповідно до цього він вирішує проблеми, з якими стикається кожен у своєму житті.

Основні ідеї виявляються таким чином:

- людина пов'язана з оточуючим світом безпосередньо;
- світ є абсурдним і люди повинні усвідомити його, щоб визначити свої цінності;
- після усвідомлення абсурдності виникає відчуження;
- це призводить до усвідомлення власної свободи;
- і, як наслідок цього усвідомлення, людина робить бунт як свідомий вибір.

Камю визначає бунт проти повсякденності як боротьбу особистості з безглуздям світу та приреченостю на абсурд. Філософ стверджує, що акт бунту народжується з усвідомлення абсурдності та несправедливості життя, що змушує людину виступати безкомпромісно та радикально.

Сізіф найкраще відображає прикладом опису абсурдності людини. Це людина, яка постійно прагне знайти сенс життя, але зрештою так і не знаходить його. Самогубство не є правильним вибором для протистояння абсурду, фізичному чи то філософському, тоді як єдиним виходом залишається прийняти абсурд і жити в ньому. Головний герой символізує людей, які постійно борються з життєвими труднощами, а скеля може відображати саме життя з його безліччю проблем і турбот. Важка вага, яку він несе, символізує те, що ці проблеми, будь то філософські або особисті, є частиною загального досвіду людства.

У романі Камю головний герой, доктор Ріє, бореться з реальністю нездоланності чуми та абсурдності світу. Незважаючи на це, він знаходить сенс у відмові піддатися всепоглинаючому відчуттю безглуздя. Натомість він вірить у силу колективного опору та людської солідарності, щоб надати сенсу його власному існуванню та життю інших.

Таким чином, хоча повністю подолати абсурдність світу неможливо, Камю знаходить сенс у відмові підкоритися йому. Незважаючи на це усвідомлення, герої роману продовжують боротися з непохитною рішучістю.

ВИСНОВКИ

Дослідження дозволяє зробити деякі висновки про бунт проти абсурду у творчості Альбера Камю. Було виявлено, що люди досягають глибокого розуміння власного існування під час переломних моментів у своєму житті. Відбувається руйнування існуючих принципів і світоглядів. Це повністю змінює спосіб мислення людей. Світ сприймається як хаос і абсурд. Це і є «гранична ситуація», коли у людини руйнуються старі цінності. Екзистенціалісти намагаються позбутися обмежень повсякденного життя, зосереджуючись на аналізі однієї особистості замість колективного мислення, щоб знайти справжній сенс існування.

У першому розділі курсової роботи було розглянуто природу виникнення екзистенціалізму, як філософського напрямку, який зосереджується на існуванні особистості в абсурдному світі. Це глибоко особистий та інтроспективний підхід до розуміння людського досвіду, який ґрунтується на ідеї, що кожна людина має силу створювати сенс у своєму власному житті. Мета екзистенціалізму полягає в тому, щоб зрозуміти значення сутності через існування.

У другому розділі розглядається, як концепція боротьби з абсурдом реалізована у творчості Альбера Камю. Філософія Камю зосереджена на людині та її існуванні. Він розглядає проблеми, з якими люди стикаються щодня. Він стверджує, що усвідомлення абсурдності і несправедливості життя змушує людину діяти рішуче і сміливо, що призводить до бунту. У ході дослідження було встановлено, що бунт – це відмова від суспільних норм і активний вибір і вжиття дій, якими людина відповідально створює себе, щоб надати мети та цінності своєму існуванню перед абсурдністю світу.

Крім того, було проведено дослідження про роль бунту у житті Альбера Камю. Не тільки творчість, але й життєві позиції та світогляди втілюють ідею бунту проти безглуздості. Камю вважав, що абсурд набуває сенсу лише тоді, коли йому протистоять.

Встановлено, що персонажі Альбера Камю виступають проти світового та метафоричного зла. Акт мужності, як вважає автор, полягає в продовженні

боротьби проти абсурдності. Одним із найважливіших змін, які відбулися в людині, було усвідомлення абсурдності життя та розвиток опору. Це надає можливість визначити цінності людини. Сьогодні під час війни ці образ є дуже актуальними. Вони зображують і наших військових, які мужньо захищають нашу країну, лікарів-героїв, які рятують життя, і інших звичайних, які невтомно дбають про добробут населення.

На основі дослідження бунту особистості у творчості можна зробити висновок, що, незважаючи на те, що повністю подолати абсурдність світу неможливо, Камю знаходить сенс у відмові підкоритися йому і продовжити боротися з непохитною рішучістю.

RESUME

Nikoliuk A. "Rebellious man in the face of absurdity in the work of Albert Camus"

Background. *Formulation of the problem. In today's globalized society, the values of human life, freedom, and feelings gradually cease to matter; so the problem of the absurdity of human existence is becoming more and more urgent. In order to overcome spiritual decline, philosophers began to come to the conclusion that a rebellion against the meaninglessness of life is needed. It is worth considering the essence of this rebellion as a phenomenon as a whole.*

The analysis of recent research and publications *highlighted the need for further research on the fundamental concept of rebellion against the absurdity of everyday life, despite the existing body of research on this topic.*

The aim *is to carry out a comprehensive and comprehensive analysis of the creative heritage of A. Camus, on the basis of which to reveal the concept of a rebellious person against the absurd.*

Materials and methods. *The research utilized various methods, including analysis, synthesis, abstraction, generalization, and comparison, to conduct the study.*

Results. *When confronted with the absurd, a person's consciousness undergoes a profound shift. Existentialism seeks to redefine meaning and empower individuals to navigate a world filled with absurdity and complete freedom. According to Camus, rebellion against the mundane is the individual's fight against the inherent absurdity of existence. The philosopher argues that rebellion arises from an acute awareness of life's absurd and unjust nature, compelling individuals to act with unwavering determination and radical resolve. In his works, he presents the rebellious man, who defies the absurdity of life and refuses to succumb to its inherent meaninglessness. Although it is impossible to completely overcome the absurdity of the world, Camus finds meaning in refusing to submit to it. Despite this realization, the characters of the novel continue to fight with unwavering determination.*

Conclusion. *A comprehensive and comprehensive analysis of the creative heritage of A. Camus was carried out, on the basis of which it was possible to reveal*

the concept of a rebellious person against the absurd. The study of the rebel man in the face of absurdity in Albert Camus' work is a timeless testimony to the resilience and defiance of the human spirit in the face of the absurdity inherent in life.

Keywords: absurdity, rebellion, Albert Camus, existentialism, human existence, ordinary life, human being.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богута, О. П. (2022). Специфіка втілення концепції екзистенціалізму в творчості Альбера Камю. In The 5th International scientific and practical conference. Modern and global methods of the development of scientific thought. Florence, Italy. International Science Group.
2. Камю, А. (1942). Міф про Сізіфа. Переклад з фр.: Олег Жупанський. Портфель.
3. Камю, А. (1991). Сторонній: Повість. Чума: Роман. Падіння: Повість. Київ: Дніпро.
4. Камю, А. (1997). Бунтівна людина//Камю А. Вибрані твори. У 3-х т.–Т. 3. Есе/Пер. з фр. Харків: Фоліо.
5. Камю, А. (1997). Листи до німецького друга / пер. з фр. Р. Осадчука. Вибрані твори: у 3 т. Т. 3. Харків: Фоліо.
6. Корліс, Р. & Вебер, Ю. & Гамільтон-Патерсон, Д. & Секстон, Д. (2020). Драматургічні пошуки на теренах філософії абсурду: досвід сучасного осмислення. Українські культурологічні студії.
7. Матвієнко, І. С. (2015). Екзистенційне осмислення людини: бунт і людська природа у філософії А. Камю. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії.
8. Мельникова, К. С. & Корань, К. С. (2022). Екзистенційність образів роману А. Камю «Чума».
9. Ніколаєва, І. (2020). Філософія екзистенціалізму як найбільш особистісно орієнтована течія ХХ століття. Вісник Львівського університету, Серія філос.-політолог. студії.
10. Ніцше, Ф. (2020). Весела наука пер. з нім. В. Б. Чайковського. – Харків: Фоліо.
11. Река, К. (2013). Філософське осмислення людини у спадщині А. Камю. Гілея: науковий вісник.
12. Смілик, А. (2016). Проблема свободи і відповідальності у філософії екзистенціалізму. Національний юридичний журнал: теорія та практика.

13. Aboussaouira, R. (2021). Albert Camus The Myth of Sisyphus: Absurdism and the Question of Happiness.
14. Arsh, M. (2023). Absence of Objective Correlative in Albert Camus's The Myth of Sisyphus. *Integrated Journal for Research in Arts and Humanities*.
15. Baltzer-Jaray, K. (2022). Revolt, Absurdity, and the Artist as Sisyphus. In *Coming Back to the Absurd: Albert Camus's The Myth of Sisyphus: 80 Years On*. Brill.
16. Duncan, J. (2020). Facing our plague: COVID-19 and Albert Camus. *Canadian dimension*:
<https://canadiandimension.com/articles/view/facing-our-plague-covid-19-and-albert-camus> (дата звернення: 15.03.2024).
17. Hayden, P. (2020). Albert Camus on revolt and revolution. In *Brill's Companion to Camus*. Brill.
18. Joseph Zakhem, A. & Mascio, M. (2023). The Myth of Sisyphus and the Promise of Humanistic Management.
19. Lateef, W. A. & Hasson, S. A. (2022). The Influence of the Epidemic on Society in Albert Camus' "the Plague": Psychological Study. *European Scholar Journal*.
20. Samuel, A. (2023). Camus on Art and Revolt: Overcoming Nihilism in an Absurd Universe. *Ecological Civilisation and the Will to Art*.
21. Xiaohong, H. & Mingang, T. A. (2021). Brief Analysis of the absurdity in Camus's Plague from the Existentialism.